קדושת לוי — וישלח

בשם אדוני אבי מורי ורבי זצוק"ל עם לבן גרתי, פירש רש"י ותרי"ג מצות שמרתי. הודיע לו זאת דרבותינו ז"ל אמרו ששלח לו להגיד ויהי לי שור וחמור, שלא יקנאו בו שלא נתקיים בו הברכות מטל השמים ומשמני הארץ, שזה אינו לא מטל השמים ולא משמני הארץ וכדי שלא יאמר דמהאי טעמא לא נתקיימו מחמת שלא שמר התורה והברכות לא נתנו לו רק על מנת שיקיים התורה כפי' בפרשת תולדות בפסוק (בראשית כז, מ) והיה כאשר תריד כו', לזה שלח לו שתרי"ג מצות שמרתי ואף על פי כן לא נתקיימו בי הברכות אף על פי ששמרתי התורה אם כן אין לך לנטור שנאה על הברכות וקל להבין:

הצילני נא מיד אחי מיד עשו (בראשית לב, יב). דעשו הוא הסטרא אחרא הוא מלאך המות הוא היצר הרע, ובקשת יעקב היה הצילני נא שלא יהיה עשו אחי. וזהו מיד אחי מיד עשו, שלא יתגלגל שהיצר הרע יהיה אחי. שפעמים חס ושלום היצר הרע מסית לעבירה ולעין אדם מראה מצוה ועל דרך זה מתקרב לאדם ללכדו במהרה לעשות עבירה והבן:

ואתה אמרת היטב איטיב עמך (בראשית לב, יג). פירוש שאטיב עמך שיהא הטיב באתגליא לכל שהוא טובה שלפעמים יש חסדים מכוסים שאין נראה לעין ואדרבה נראה שהיא רעה והטוב מכוסה, מה שאין כן בעשות הבורא ברוך הוא חסד מגולה עם האדם אז הטוב הוא מגולה:

או יבואר, ואתה אמרת היטב איטיב עמך. מה זה כפל לשון היטב איטיב. כי הנה הבורא משפיע שפע ונותן טובו לעמו ישראל וגם השפע בא על האומות. והחילוק ביניהם, הטובות שנותן לעמו ישראל הכוונה הוא בשביל טובה, והטובה שבא על האומות הוא על דרך (דברים ז, י) ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו. ונמצא הטובה אינה טובה להם אבל בישראל עמו כוונת הטובה הוא בשביל הטובה. וזהו היטב איטיב עמך, כוונת הטובה בשביל הטובה עצמה:

והיה כי יפגשך עשו אחי ושאלך למי אתה וכו'(בראשית לב, יח). דהכלל בתחילת התקרבות האדם לה' שיצר הרע מתגבר עליו יחשוב לו שבעבודתו לה' יגיע לו טובות עולם הזה גם כן ובזה מוכנע היצר הרע שלא לקטרג אותו על דבקותו בה' ואחר כך כשכבר מדבק עצמו בה' אז עבודתו רק לעשות נחת רוח ליוצרו ולא לטובת עולם הזה. וזה והיה כי יפגשך עשו אחי ושאלך למי, דהיינו היצר הרע שמכונה בשם עשו שיפגוש במלאכי יעקב שהם מחשבות קדושות של יעקב שממנו נבראו מלאכים והוא יקטרג למחשבות אנה תלך. ואמרת לעבדך ליעקב, אנו מלאכי יעקב שבאמצעות מעשים הטובים אנו נבראים ואל תקטרג ליעקב על מעשיו הטובים, כי מנחה היא שלוחה לאדוני לעשו, שגם לך נוגע הטוב שבאמצעות מעשיו הטובים יגיע לו עולם הזה שעולם הזה היא מנחת היצר הרע:

וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו (בראשית לב, כו). הענין, כמו שיש ג' עולמות עולם השרפים ועולם הגלגלים ועולם התחתון כן יש באדם הראש הוא נגד עולם השרפים שעל ידו משיג הבורא ברוך הוא והלב הוא נגד עולם הגלגלים וכן כתוב בספר יצירה לב ונפש גלגל בשנה שבבינת הלב יכול להשיג הבורא ברוך הוא מחמת תנועת הגלגלים והירכים שבאדם נגד עולם התחתון, היינו שעובד את הבורא ברוך הוא על ידי האמונה וזה מורה על הרגלים מלשון הרגל. וזהו הרמז ויגע בכף ירכו, שהעובד על ידי האמונה יוכל חס ושלום לבלבל. וזהו ויזרח לו השמש, שהתחיל לעבוד הבורא ברוך הוא בשכל ולזה שעובד בשכל אינו יכול לבלבל אותו. וזהו הרמז ויאמר לא יעקב, כי יעקב מורה על עבודה התחתונה יו"ד עקב כי אם ישראל שמורה על עבודה עליונה לי ראש:

ויאמר שלחני כי עלה השחר (בראישת לב, כז). עיין ברש"י שהגיע העת לומר שירה. ועיין במדרש שמעולם לא אמר שירה עדיין ועתה הגיע העת לומר שירה. ויש להבין למה הגיע עתה העת שלו לומר שירה. ונראה, דהנה כל השרים של האומות אומרים שירה ואימתי אומרים שירה כשעושה איזה אומה חסד למטה עם ישראל מזה הגיע להם התגברות לשר שלהם לומר שירה וכאן היה שרו של עשו ועשה עשו בכאן חסד עם יעקב ומזה החסד הגיע התגברות לשר שלו לומר

שירה ולכך כתיב שמעולם לא אמר שירה ועתה הגיע העת שלו לומר שירה, כי מעולם לא עשה עשו עם יעקב חסד ועתה עשה חסד עם יעקב ולכך הגיע עתו לומר שירה:

ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלהים ואנשים ותוכל (בראשית לב, כט). הענין, כי יש אדם שהוא דבוק תמיד בהבורא ברוך הוא אפילו כשהוא מדבר עם בני אדם ויש אדם שהוא דבוק בהבורא ברוך הוא בעת שעוסק בעבודתו ובתורתו ובמצותיו אבל כשמדבר עם בני אדם אינו יכול לדבק מחשבתו להבורא ברוך הוא והבחינה הא' נקרא ישראל, כי הוא אותיות ישר אל וגם לי ראש והבחינה הב' נקרא יעקב יו"ד עקב. וזהו לא יעקב וכו', כי אם ישראל כי שרית עם אלהים, כלומר שאתה דבוק באלהים אפילו כשאתה מדבר עם בני אדם וזהו עם אלהים ואנשים, ותוכל לדבק מחשבתך תמיד להבורא יתברך:

ויקרא שם המקום כו' כי ראיתי אלהים פנים אל פנים ותנצל נפשי (בראשית לב, לא). כי הנה יש אדם שעובד את הבורא ברוך הוא בעבור שישפיע עליו כל הטובות כשיעבוד אותו ויש בחינה גדולה מזו שאדם עובד את הבורא ברוך הוא בגין דאיהו רב ושליט, ואין כוונתו כלל על קבלת הטובה והבחינה הזאת נקרא פנים בפנים, כי הוא עובד את הבורא ברוך הוא בגין דאיהו רב ושליט והבורא ברוך הוא כביכול פונה אליו פנים בפנים. והבחינה הא' נקרא פנים באחור, כי הבורא ברוך הוא פונה אליו פנים והוא כביכול עובד בכדי לקבל טובות מאתו. וזהו כי ראיתי אלהים פנים בפנים, זהו הבחינה הב'. וזהו הרמז ותנצל נפשי, לשון הפרשה, הרמז שלא עלה על לבו לעבוד בשביל הדבר הנוגע לעצמו, דהיינו בכדי לקבל טובות מאתו יתברך וזהו ותנצל נפשי, לשון הפרשה בדבר הנוגע לנפשו והבחינה הזאת הוא לשמה והבחינה הא' שלא לשמה:

ויקרא לו אל אלהי ישראל. אמרו רבותינו ז"ל (מגילה יח.) מנין שהקדוש ברוך הוא קרא ליעקב אל שנאמר ויקרא לו ליעקב אל, ומי קראו אל אלהי ישראל. הענין יבואר, שלא תאמר חס ושלום זה שיעקב נקרא אל לעבוד לו חלילה לומר כן. ויבואר למה נאמר כאן דווקא אלהי ישראל ולמה דווקא שם זה, כי אל הוא לשון תקיף ובעל היכולת. והנה ידוע צדיק מושל ביראת אלהים (שמואל ב' כג, ג) מי מושל בי צדיק (מועד קטן טז:) נמצא כביכול הצדיק מושל על גזירותיו של הקדוש ברוך הוא לבטל הגזירה רעה מישראל ולהפוך לטובה ובאמת זה הוא הרצון העליון לאהבת ישראל שהצדיק יבטל הגזירה רעה לטובה. וזהו ומי קראו ליעקב אל, שיהא בידו היכולת לבטל הנגזר למעלה לטובות ישראל אלהי ישראל הרוצה בטובתן של ישראל ואין חפץ ברעתם רק להשפיע להם כל הטוב:

באופן אחר נראה, ומי קראו אל אלהי ישראל, כלומר כשהקדוש ברוך הוא גוזר הצדיק מבטלה אבל כשהצדיק אחד גוזר אין צדיק חבירו יכול לבטלה שכך מחשבתו ודיבורו עושה פעולה כמו מחשבתו ודיבורו של צדיק שני, אפס כשהקדוש ברוך הוא גוזר גזירה לבדו בלי רצון הצדיק יכול לבטלה. וזה מי קראו אל אלהי ישראל, כלומר גזירות אלהי ישראל ולא של צדיק אחר:

ותצא דינה בת לאה. רבותינו ז"ל אמרו (בראשית רבה פ) שנקראת על שם לאה שיצאנית היתה עיין ברש"י. ונראה פירוש על פי מאמר רבותינו ז"ל, שדינה נתהפכה במעיה של לאה לנקבה מחמת תפילת לאה עיין שם. וזה שאמר הכתוב בת לאה, רצה לומר לאה גרם שתהיה בת ולא זכר כפי העיבור על ידי תפילתה ומחמת שהיתה בת וירא אותה שכם כו' וקל להבין:

ויעל מעליו אלהים במקום אשר דבר אתו (בראשית לה, יג). רש"י פירש איני יודע מה מלמדנו. והנראה דרבותינו ז"ל (בראשית רבה מז) דרשו מזה הפסוק ויעל, דאבות הן הן המרכבה. וידוע דאבות לא היו המרכבה רק בהיותם בארץ ישראל כפירוש רש"י בפרשת ויצא בפסוק (בראשית לא, ג) ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך וכו' ואהיה עמך, אבל בעודך מחובר וכו' עיין שם. וזה היה הדיבור הראשון בשובו אל ארץ כנען לדבר עמו נחמות, כי הדיבור בשכם לא היה רק ציווי ללכת בית אל מה שאין כן בבית אל דיבר עמו דברים העתידים ונחמות לו ולזרעו ואז נשתלם הוא להיות מהמרכבה ולכן נאמרה כאן ויעל מאליו שלמדו רבותינו ז"ל שאבות הן הן המרכבה: